

Fundacja na Rzecz Dwujęzyczności

Scenariusz zajęć godziny wychowawczej

Przysłowia – obserwacje psychologiczne naszych przodków.

Ministerstwo
Edukacji Narodowej

Projekt dofinansowany ze środków budżetu państwa, przyznanych przez Ministra Edukacji w ramach programu Nasze tradycje.

Autorka	Katarzyna Pluta	
Grupa docelowa	uczniowie szkół ponadpodstawowych	
Rodzaj zajęć, przedmiot	Godzina wychowawcza	
Temat, tytuł	Przysłowia – obserwacje psychologiczne naszych przodków.	
Słowa kluczowe	przysłowia, idiomy, interpretacja znaczeń, natura ludzka, językowy obraz człowieka, refleksja kulturowa	
Krótki opis zajęć	Zajęcia warsztatowe. Uczniowie odczytują przysłowia i idiomy jako zakodowane w języku informacje o ludzkich nawykach, skłonnościach, przyzwyczajeniach oraz tendencjach do powtarzalnych reakcji i zachowań w określonych sytuacjach.	
Czas trwania	90 minut, dwie godziny lekcyjne	
Cele zajęć	CEL 1. Celem zajęć jest stworzenie przestrzeni do eksplorowania języka i kultury poprzez wspólne doświadczenie, interpretację i refleksję, bez narzucania jednego, z góry określonego rezultatu poznawczego.	
Kryteria sukcesu, efekty uczenia się	W trakcie i po zajęciach uczniowie: KS 1. aktywnie uczestniczą w proponowanych formach pracy, KS 2. podejmują próby odczytania i interpretacji przysłów oraz idiomów w odniesieniu do obserwacji dotyczących ludzkich zachowań i relacji.	Powiązanie z celami C 1. z KS 1., KS 2.
Metody, techniki, formy pracy	dyskusja moderowana, analiza tekstu, praca indywidualna, praca w parach, praca z całą grupą	

STRUKTURA ZAJĘĆ

Aktywność	Czas trwania	Czynności osoby prowadzącej	Czynności uczestników	Niezbędne materiały i sprzęt
Wprowadzenie, przygotowanie i wytłumaczenie zadania.	10 minut	Nauczyciel wita uczniów i wyjaśnia, że podczas lekcji podejmą próbę odczytania przysłów i idiomów z publikacji „Między słowami” jako zakodowanej w języku wiedzy o naturze ludzkiej. Informuje, że uczniowie będą szukać odpowiedzi na pytanie, jakie obserwacje o ludzkich nawykach, skłonnościach, przyzwyczajeniach oraz powtarzalnych zachowaniach w różnych sytuacjach można odnaleźć w wybranych przysłowia i idiomach. Podkreśla, że w tym zadaniu nie chodzi o jedną „właściwą” interpretację każdego przykładu, lecz o uzasadnione odczytania, które uczniowie będą mogli porównać i omówić. Nauczyciel formułuje pytanie kluczowe: <i>Jakie informacje o ludzkich nawykach, skłonnościach, przyzwyczajeniach oraz tendencjach do powtarzalnych reakcji i zachowań niosą wybrane przysłowia i idiomy?</i> Następnie przekazuje uczniom listę przysłów i idiomów bez ich interpretacji i prosi o zapoznanie się z nią. Może przekazać pełną listę 60 przysłów i 50 idiomów lub dokonać selekcji materiału i zaproponować pracę tylko z wybraną częścią przysłów i idiomów.	Uczniowie otrzymują listę przysłów i idiomów, ale bez opisu znaczenia, kontekstu i interpretacji. Zapoznają się z nią.	Przysłowia i idiomy zapisane na kartce, trzeba przeznaczyć jedną kartkę z listą dla jednego ucznia. Można też wyświetlić listę przysłów i idiomów na tablicy interaktywnej, monitorze, itp.
Praca indywidualna	15 minut	Nauczyciel prosi, aby każdy uczeń wybrał dwa przysłowia lub idiomy (lub jedno przysłowie i jeden idiom) z udostępnionej listy. Zadaniem uczniów jest ich interpretacja zgodnie z pytaniem kluczowym zajęć oraz tematem lekcji. Nauczyciel prosi, aby uczniowie zapisali swoje interpretacje w formie krótkich notatek, które posłużą jako punkt odniesienia podczas pracy na forum. Wyjaśnia, że interpretacja wybranych przysłów i idiomów powinna opierać się na ich obserwacjach, osobistych doświadczeniach czy znanych im przykładach z życia publicznego. Mogą też odwołać się do wiedzy z zakresu psychologii, jeśli uznają to za pomocne.	Uczniowie pracują indywidualnie, analizują wybrane przysłowia i idiomy oraz zapisują swoje interpretacje	
Podsumowanie ćwiczenia	20 minut	Nauczyciel zaprasza do przedstawienia interpretacji uczniów, którzy chcą zabrać głos. W przypadku gdy liczba zgłoszeń jest niewystarczająca, prosi o krótką wypowiedź kilku osób wybranych losowo. Informuje, że prezentacje mają mieć formę krótkiego komentarza i służyć porównaniu różnych sposobów odczytania przysłów i idiomów. Po zakończeniu prezentacji, nauczyciel podsumowuje ćwiczenie, podkreślając, że przysłowia i idiomy odnoszą się do powtarzalnych ludzkich zachowań i sytuacji. Ćwiczenie było próbą uchwycenia, jaką obserwację o człowieku dane przysłowie lub idiom formułuje i w jakich sytuacjach ta obserwacja okazuje się trafna.	Uczniowie kolejno prezentują swoje interpretacje w formie krótkich wystąpień ustnych. Pozostali uczniowie słuchają. Mogą zadawać pytania lub komentować przedstawione interpretacje, proponując inne.	

Pogłębienie wcześniejszych interpretacji związków frazeologicznych	20 minut	Nauczyciel udostępnia uczniom publikację „Między słowami” i prosi o zapoznanie się z zamieszczonymi informacjami na temat związków frazeologicznych, z którymi wcześniej pracowali, zwracając uwagę nie tylko na znaczenie, lecz także na pochodzenie, intencję użycia oraz typowy kontekst komunikacyjny. Ma to służyć pogłębieniu wcześniejszych interpretacji poprzez odniesienie ich do opisu kulturowego i kontekstu użycia przysłów i idiomów. Następnie prosi o zapisanie krótkiej wypowiedzi na temat tego, co przeczytali w odniesieniu do każdego z idiomów lub przysłów. Wypowiedź powinni zacząć od słów: <i>Po przeczytaniu opisów widzę, że moje wcześniejsze rozumienie tego przysłowia / idiomu było trafne / niepełne / trochę inne</i>. W dalszej części wypowiedzi uczniowie odnoszą się do jednej konkretnej informacji z opisu, wyjaśniając, co ta informacja wnosi do ich wcześniejszego sposobu rozumienia danego wyrażenia lub jak wpływa na ocenę jego użycia w określonych sytuacjach. Po wysłuchaniu wypowiedzi i dyskusji nauczyciel podkreśla, że przysłowia i idiomy są zapisem wielokrotnie powtarzających się obserwacji dotyczących ludzkich zachowań, reakcji i postaw, dlatego często są odbierane jako „prawdy” o człowieku. Zaznacza, że praca z pochodzeniem, intencją użycia i kontekstem komunikacyjnym pozwala lepiej zrozumieć nie tylko samo wyrażenie, lecz także sposób, w jaki język porządkuje doświadczenie i wiedzę o ludziach.	Uczniowie czytają informacje o wybranych przysłowiach lub idiomach, zapisują swoje wypowiedzi i zgłaszają się do odpowiedzi.	Link do publikacji „Między słowami” https://edunowa.pl/miedzy-slowami/ lub wydrukowane fragmenty książki.
Zastosowanie przysłów i idiomów jako komentarza do ludzkich zachowań	10 minut	Nauczyciel prosi uczniów, aby podali przykład sytuacji życiowej, opisu zdarzenia lub przypadku, do którego dane przysłowie lub idiom byłoby trafnym komentarzem. Nauczyciel parafrazuje wypowiedzi uczniów oraz zadaje pytania doprecyzowujące, aby lepiej zrozumieć, jaką sytuację uczeń ma na myśli i czy użycie przysłowia lub idiomu jest adekwatne. W razie potrzeby podpowiada odpowiednie wyrazy, zwroty lub sformułowania i prosi ucznia o poprawienie wypowiedzi.	Uczniowie przedstawiają swoje przykłady. Jeśli jest taka potrzeba, uczniowie, korzystając z podpowiedzi nauczyciela, korygują swoje wypowiedzi tak, aby przykład był precyzyjny i jasno pokazywał sytuację, do której odnosi się wybrane przysłowie lub idiom.	

Podsumowanie zajęć Mapa obserwacji o człowieku	15 minut	Nauczyciel przygotowuje plakat z uproszczoną sylwetką człowieka (schematyczny „ludzik”) lub centralnym hasłem” Człowiek w przysłowia i idiomach”. Wokół sylwetki / hasła zaznacza kategorie (najlepiej wybrać 4–6, nie więcej), np. emocje i reakcje, relacje z innymi, decyzje i ich konsekwencje, nawyki i przyzwyczajenia, ambicje, oczekiwania, złudzenia, ostrożność / ryzyko. Rozdaje uczniom po kilka karteczek post-it i prosi, aby każdy zapisał na nich po jednej obserwacji dotyczącej ludzkich zachowań i powiązał ją ze znanym sobie przysłowiem lub idiomem. Następnie prosi uczniów, aby przykleili swoje karteczki w obrębie tej kategorii na plakacie, która ich zdaniem najlepiej odpowiada zapisanej obserwacji. Po umieszczeniu karteczek nauczyciel prosi uczniów, aby obejrzel plakat i przeczytali zapisy umieszczone w poszczególnych kategoriach. Następnie zaprasza uczniów do komentowania, zadając otwarte pytanie, np. Co zwróciło waszą uwagę? Czy jest coś na tej mapie, co was zaskoczyło albo szczególnie was zatrzymało? Nauczyciel nie ocenia odpowiedzi ani ich nie porządkuje, pozwalając wybrzmieć różnym obserwacjom. Na koniec nauczyciel podkreśla, że powstała mapa nie opisuje obiektywnie natury ludzkiej, lecz pokazuje, jakie zachowania uczniowie zauważają i nazywają za pomocą przysłów i idiomów. Zaznacza, że język nie opisuje rzeczywistości wprost, ale porządkuje doświadczenie i utrwala kulturowe obserwacje o ludziach. Po wypowiedziach uczniów, nauczyciel dziękuje im za uczestnictwo w zajęciach i ciężką pracę. Może także poprosić, aby nagrodzili siebie i siebie nawzajem brawami.	Uczniowie wykonają polecenie, zapisują swoje obserwacje, przyklejają karteczki, oglądają mapę, formułują spontaniczne komentarze.	
Metody monitorowania osiągnięć uczestników	Uczestnictwo i aktywność podczas zajęć są miarą osiągnięć uczniów.			
Lista dodatkowych przydatnych źródeł	Wszystkie niezbędne informacje znajdują się w publikacji „Między słowami”.			
Możliwe sposoby indywidualizacji pracy	Nie dotyczy			
Jakie potencjalne trudności można napotkać, prowadząc zajęcia? Prowadzenie tego typu zajęć może być wymagające, zwłaszcza dla nauczycieli, którzy mają mniejsze doświadczenie w pracy metodami aktywizującymi. Trudnością może być utrzymanie spójności tematu i realizacja zaplanowanych etapów zajęć, ponieważ uczniowie mogą inicjować nieprzewidziane wątki lub odchodzić od głównego zagadnienia. Wyzwaniem bywa także moderowanie wypowiedzi uczniów tak, aby zachować równowagę między swobodą wypowiedzi a realizacją celu lekcji. Przy większych lub mniej zdyscyplinowanych grupach może pojawić się również spadek koncentracji i dynamiki pracy.	Jak im zaradzić? Kluczowe znaczenie ma dobre przygotowanie nauczyciela oraz doświadczenie w prowadzeniu zajęć opartych na rozmowie, interpretacji i pracy refleksyjnej. Pomocne są rozwinięte umiejętności interpersonalne, pozwalające reagować na wypowiedzi uczniów, porządkować je i w razie potrzeby delikatnie kierować rozmowę z powrotem na właściwy tor. Zalecane jest elastyczne podejście do scenariusza – należy traktować go jako propozycję i inspirację, a nie sztywny plan do realizacji punkt po punkcie. Dobrym rozwiązaniem może być wcześniejsze skonsultowanie scenariusza z doświadczonym nauczycielem, wychowawcą, pedagogiem szkolnym lub psychologiem. W sytuacji spadku zaangażowania lub zmęczenia uczniów nauczyciel może zmodyfikować organizację pracy, np. zmienić ustawienie sali i zaproponować pracę w kręgu. Taką zmianę można wprowadzić na dowolnym etapie zajęć, gdy zauważalne jest rozproszenie uwagi lub osłabienie dynamiki grupy. Dostosowanie form pracy do specyfiki i liczebności klasy zwiększa szansę na powodzenie zajęć i realizację ich celów.			